

Viite Lausuntopyyntö 6.4.2017 klo 10:15 / HE 269/2016 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia Espoon käräjäoikeuden lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Käräjäoikeuden lausunnossa on keskitytty niihin kysymyksiin, jotka käräjäoikeuden työn kannalta ovat olennaisia.

Liiketoimintakieltolain 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että liike- ja ammattitoimintaa harjoittava henkilö voidaan määrätä liiketoimintakielttoon, jos hän on liiketoiminnassa **muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä** olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia ja hänen toimintaansa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena.

Tuomioistuimen kannalta katsottuna ongelmaksi muodostuu, mitä tässä laissa maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan. Miten sitä tulee arvioida. Myös maksukyvyttömyyteen liittyvän näytön esittäminen saattaa muodostua ongelmalliseksi. Maksukyvyttömyyteen liittyvä edellytys on otettu useisiin säännöksiin (esimerkiksi lakiin takaisinsaannista konkurssipesään, velallisen epärehellisyysäännökseen, tässä esityksessä mainittuun lakiin yksityishenkilön velkajärjestelystä ja verorikkomussäännökseen) ja sitä arvioidaan eri tavoin säännöksestä riippuen.

Liiketoimintaa henkilö voi harjoittaa toiminimellä, henkilöyhtiönä tai osakeyhtiönä. Liiketoimintaa toiminimellä ja henkilöyhtiönä harjoitettaessa henkilö vastaa liiketoiminnan veloista henkilökohtaisella omaisuudellaan. Osakeyhtiössä henkilö vastaa liiketoiminnan veloista vain sijoittamallaan osakepääomalla.

Esityksessä maksukyvyttömyyden osalta on viitattu yksityishenkilön velkajärjestelylakiin sekä rikoslain verorikkomusta koskevaan säännökseen. Esityksestä ei ilmene, miten toimintimen ja henkilöyhtiön maksukyvyttömyys tulisi arvioida. Tuleeko niiden osalta arviossa ottaa huomioon vain kirjanpidosta ilmenevän liiketoiminnan varat ja velat vai myös yrittäjän muutkin varat, joilla hän vastaa omista ja liiketoimintansa veloista. Osakeyhtiömuodossa liiketoimintaa harjoitettaessa maksukyvyttömyysarviossa otetaan huomioon vain yhtiön varat ja velat.

Kun syyttäjä liiketoimintakieltoa vaatiessaan on esittänyt näyttöä siitä, ettei lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti ole johtunut maksukyvyttömyydestä, vastanäytön esittämisellä henkilö voisi saattaa itsensä syytteen vaaraan. Rikoslain 39 luvun 1 §:n mukaan velallinen syyllistyy velallisen epärehellisyys, jos hän maksukyvyttömyyden aikana lahjoittamalla tai muulla tavoin hävittää omaisuuttaan. Henkilö voisi siten saada syytteen velallisen epärehellisyysdestä esittämällä näytön siitä, että hän laiminlyödessään lakisääteisiä velvollisuuksia on ollut maksukyvytön. Saattaisi syntyä tilanne, jossa henkilö joutuisi valitsemaan liiketoimintakielton ja rangaistuksen välillä tai vastanäytön esittämisestä seuraisi sekä rangaistus että liiketoimintakielto.

On syytä todeta, että teosta, jonka vuoksi henkilö tulee määrätä liiketoimintakielttoon, on usein kulut hyvinkin pitkä aika. Liiketoimintakieltovaatimus tulee antaa henkilölle tiedoksi viiden vuoden kuluessa teosta. Kun liiketoimintakiellosta käräjäoikeudessa päätetään, teosta on saattanut kulua yli viisikin vuotta. Viivästyminen lähes poikkeuksetta johtuu käsittelyn

hitaudesta esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuimessa; ei henkilöstä johtuvasta syyistä. Muun muassa ajan kulumisen vuoksi liiketoimintakiellon määrääminen usein tuntuu kohtuuttomalta. Liiketoimintakieltolaissa ei ole kohtuullisuutta huomioivaa säännöstä, joka on otettu useisiin muihin rangaistusluonteisiin säännöksiin. Kohtuuttomuuden huomioon ottamisella voitaisiin myös päästä samaa lopputulokseen kuin ehdotetulla maksukyvyttömyyden huomioon ottamisella. (Esim. Liiketoimintakieltoa ei kuitenkaan voida määrätä, jos sitä esiin tulleet seikat kokonaisuutena arvioiden olisi pidettävä kohtuuttomana.)

Muihin esitettyihin muutoksiin ei tuomioistuimen kannalta katsottuna liity ongelmia eikä niistä ole syytä lausua.

Tapani Koskimäki
käräjätuomari